

Stichting Klooster Sibculo

Onze doelstellingen: het kloosterterrein en restanten van het Cisterciënzerklooster Galilaea Maior, op enigerlei wijze zichtbaar te maken, en deze voor het nageslacht veilig te stellen!

Geschiedenis klooster Groot Galilea

De historie van het Cisterciënzerklooster Groot Galilea neemt een aanvang in 1406. In dat jaar namelijk besloot een aantal devote mannen onder leiding van de uit Hessen afkomstige priester Johan Clemme tot het stichten van een klooster in de "wildernisse" van Zybekeloe.

Bij besluit van 14 september 1412, werd Sibculo officieel ingelijfd bij de orde van Citeaux (Cisterciënzers) en werd de abt van het klooster te Clairveaux (Frankrijk) een van de belangrijkste en eerste kloosters van deze orde aangewezen als onmiddellijk superieur, pater abbas, van Sibculo. Het klooster Galilaea Maior (of Groot Galilea) is zeer eenvoudig begonnen, maar groeide later uit tot een zeer belangrijk klooster.

In 1418 werd de Colligatie van Sibculo opgericht. Dit was een verband van in totaal 19 mannen- en vrouwenkloosters verspreid over Nederland, België en Duitsland. De grootste groei maakte het klooster door onder priorschap van Gerlach van Kranenburg (1455-1491).

De voorganger van Gerlach, Jacob van Dordrecht, was rond 1452 al begonnen met de nodige voorbereidingen door het bakken van stenen in Mariënberg en Balderhaar. Recent onderzoek heeft aangetoond dat er zich inderdaad te Balderhaar (roodbakkende) klei bevindt.

Op 13 juli 1579 kwam de Unie van Utrecht tot stand, waaraan Overijssel na lang aarzelen adhesie betuigde. De Hervormde godsdienst werd toen ingevoerd. Het convent Galilaea Maior had toen geen bestaansrecht meer en de monniken vertrokken. Het klooster viel ten prooi aan plunderingen en kwam tenslotte onder beheer te staan van de Ridderschap en Steden (de voorloper van de huidige Provinciale Staten van Overijssel).

De goederen van het klooster werden onder toezicht gesteld van een rentmeester. De overgebleven gebouwen werden als tweedehands bouwmaterialen verkocht. Wat nog rest zijn de fundamenten, de archieven en de bouwfragmenten van dit eens zo belangrijke klooster.

Grondradar brengt bodem in kaart

Een beeld van de bodem is van groot belang bij de ontwikkeling van een locatie. De onzekerheid over het al dan niet aanwezig zijn van obstakels, zoals kabels en leidingen of objecten en overgangslagen kunnen leiden tot aanzienlijke stagnaties en financiële tegenvallers bij locatieontwikkelingen. Een grondradaronderzoek

Martin Pieters met de bodemradar op het kloosterterrein. foto Jan Korbelt.

kan deze obstakels en risico's in beeld brengen. Grondradar is een geofysische onderzoeksmethode, die gebruik maakt van elektromagnetische golven. Met behulp van grondradar kan een beeld van de opbouw van materialen en daarin aanwezige afwijkingen worden verkregen. Afwijkingen worden zichtbaar, omdat deze een andere reflectie veroorzaken dan het omringende materiaal. Een grondradar meet het verschil tussen de tijd van verzenden en ontvangen van de radiogolf. Aan de hand van bekende referentiegegevens kan een tijd/diepte conversie worden uitgevoerd. Grondradarmetingen kunnen zowel handmatig als met behulp van een daarvoor ontwikkeld voertuig worden uitgevoerd.

De metingen worden niet destructief langs vooraf vastgestelde meetlijnen opgenomen. Na het verzamelen van de radardata, worden de gegevens met behulp van gespecialiseerde software verwerkt, gefilterd en vervolgens omgerekend tot diepteprofielen.

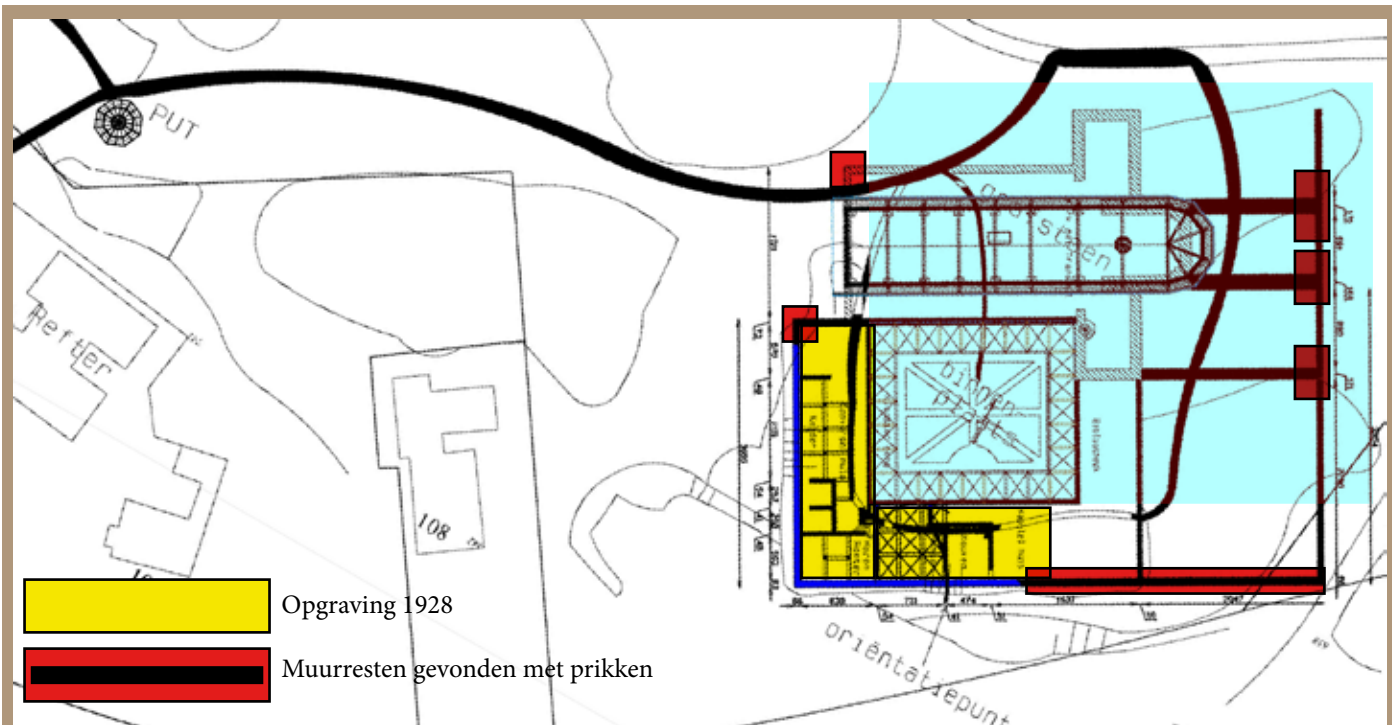
Geofox-
Lexmond

Geofox-Lexmond bv gebruikt deze techniek bij een groot scala van geologische en civieltechnische onderzoeken. Heeft u vragen over deze techniek of over de toepassingsmogelijkheden van grondradaronderzoek? Neem contact op met de heer M. (Martin) Pieters: telefoonnummer 0541-585544 of e-mail m.pieters@geofox-lexmond.nl

Scan geprojecteerd op een luchtfoto met het kloosterplan zoals die in 1928 werd opgesteld. Lees verder op pag. 2 en 3.

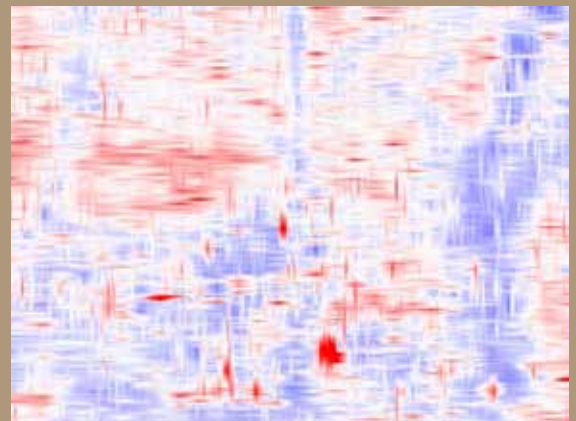
Opgraving 1928
 Muurresten gevonden met prikken

Bovenstaande kadaster tekening laat het gebied zien dat reeds is opgegraven en waar met "prikken" muurresten zijn gevonden (rode vlakken). De scans reikten tot een diepte van 4 meter en laten duidelijke reflexies zien, vermoedelijk muurresten. Dat we tot deze diepte konden scannen hadden we niet verwacht. Opvallend is dat op een diepte tot 175cm sporen te zien zijn van de begraafplaats (rode kleur), maar ook andere nog niet nader te verklaren reflexies. Of het hier nu gaat om muurresten van het klooster, of afzettingen die in de ijstijd zijn ontstaan blijft onbeantwoord. Om deze vragen duidelijk

te krijgen zal SOB research grondboringen uitvoeren. Dat er veel in grond verborgen ligt is duidelijk, vervolg onderzoek zal nu duidelijk moeten maken.

Ook de vraag of de kerk een kruiskerk was blijft nog "even" onbeantwoord. Ook de scans moeten nog verder uitgewerkt worden. Blijf ons volgen op facebook of op onze website voor de laatste ontwikkelingen.

Bijdrage van Freddie Ekkel en Romke Schievink.

De scan op ca. 1 meter. Opvallend zijn de blauwe verkleuringen rechts, wellicht sporen van de gracht.

SOB Research (Sascha Benerink)

Voor vervolg onderzoek heeft het klooster Sibculo de hulp ingeroepen van SOB Research, een instituut voor Archeologisch en Aardkundig Onderzoek.

SOB Research is reeds sinds 1997 een begrip. Met op kwaliteit, integriteit en innovatie gerichte doelstellingen, een uniek onderzoekssysteem, veelzijdigheid in producten en diensten - en een daarmee samenhangend onderscheidend vermogen, heeft SOB Research inmiddels meer dan duizend archeologische onderzoeksprojecten tot volle tevredenheid van haar opdrachtgevers (ministeries, provincies, gemeenten, semi-overheden, projectontwikkelaars, architectenbureaus, particulieren, enz.) uitgevoerd. Aangestuurd vanuit twee vestigingen, in West- en Oost-Nederland, kunnen onze projectteams snel, flexibel en adequaat inspelen op onderzoeksvragen uit de markt.

SOB Research is voortgekomen uit de Stichting Oudheidkundig Bodemonderzoek Hoeksche Waard. Deze stichting was sinds 1982 actief op het gebied van archeologisch onderzoek (archeologische inventarisaties, begeleidingen en opgravingen) in de Hoeksche Waard en aangrenzende gebieden. In deze periode werd veel ervaring opgedaan met de uitvoering van archeologisch onderzoek en advisering in het kader van ruimtelijke inrichtingsprojecten. Toen SOB Research in mei 1997 werd opgericht kon dan ook vanaf het eerste begin - en tot op heden - worden geprofiteerd van de in de loop van vele jaren opgebouwde expertise

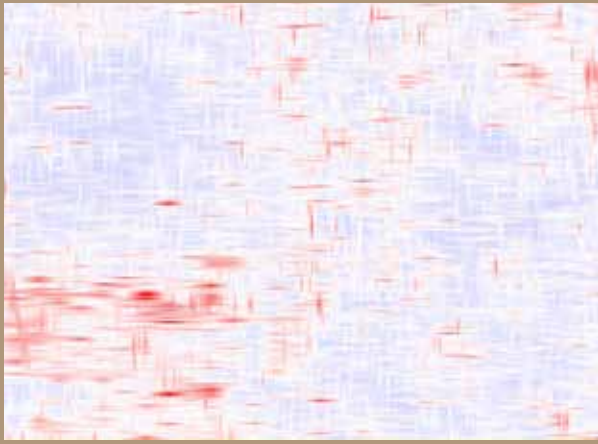
en ervaring van een ingewerkt onderzoeksteam.

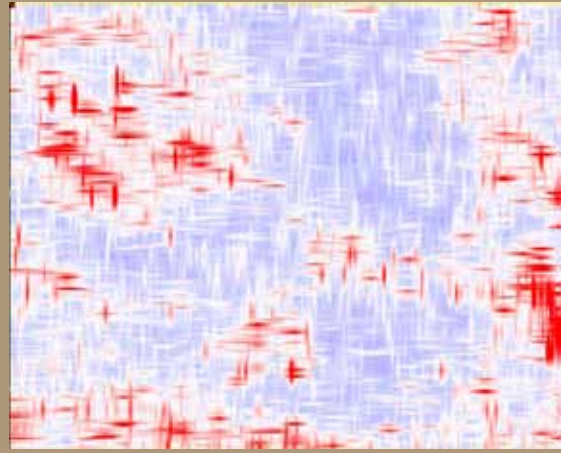
Scriptorium (Jan Westerik)

Een scriptorium is een ruimte in een middeleeuws klooster waar boeken handmatig werden geschreven, men kan beter zeggen gekalligrafeerd werden. De kloosterbroeders gebruikten de volgende lettertypes: Unciaal, Karolingisch minuskel, Gothisch, en in de 15e eeuw kwam onder invloed van de renaissance de voor die tijd zeer moderne Italiaanse letter, het Italic-schrift in opkomst.

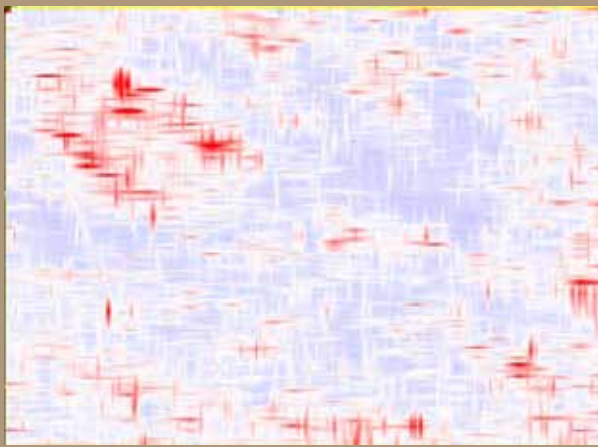
De kloosterlingen waren uitstekende kalligrafen. Met een eindeloos geduld en met volle toewijding tekenden ze hun gotische letters, pagina na pagina, en het begin van elk hoofdstuk versierden ze met prachtige

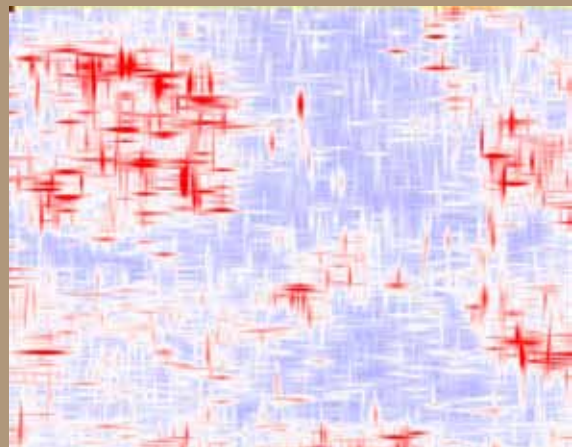
Scan tussen 125-175 cm. Rechtsonder vermoedelijk sporen van de begraafplaats die na het klooster tot in de 19de eeuw in gebruik was.

Op 225 cm worden de reflexies rechtboven harder en zijn ook onder en rechts rechte lijnen te herkennen.

Op een diepte van ca. 175cm worden rechtboven zeer harde reflexies zichtbaar, dat kan op een kelder maar ook een grindlaag duiden.

De scans vanaf 225 tot 375 cm blijven daarna vrij constant. Blauw geeft zandgrond aan.

miniaturen (versierde hoofdletters). Met recht kan men spreken van 'monnikenwerk'. In de kloosterscholen werd dit schrift aan de jonge monniken aangeleerd. Alle bijbels moesten met de hand geschreven worden; de boekdrukkunst was nog niet uitgevonden.

Men schreef op perkament (gemaakt van dierenhuiden); daarom zijn die boeken ook zo goed bewaard gebleven; beter dan de papieren boeken uit bijv. de 17e en 18e eeuw. In het scriptorium kende men ook al het z.g. lopende band werk. Een broeder maakte het perkament papier, een ander tekende de indeling, andere monniken maakten de prachtige hoofdletters en de miniaturen. De teksten werden dan, met behulp van een ganzenveer, samen met leerling-kalligrafen geschreven. Er ontstonden ware ateliers waar de taken goed verdeeld waren. Omdat steeds meer mensen konden lezen en schrijven werd de vraag naar bijbels en

getijdenboeken ook groter. We kunnen tegen het einde van de middeleeuwen, die door de uitvinding van de boekdrukkunst werd afgesloten, spreken van een ware industrie in de diverse scriptoria. De kwaliteit en het kunstgehalte kwamen door de grotere vraag wel onder druk te staan.

Tegenwoordig worden er nog diverse kalligrafie cursussen gegeven. Er zijn speciale vulpenen

of losse pennetjes waar brede letters mee worden geschreven. De computer heeft wel veel van het schrift overgenomen, maar het eigenhandig sierletters schrijven is nog altijd een kunst op zich. De belangstelling voor sierschriften is de laatste jaren groeiende, ook in de reclamewereld.

Agriculture of-tomorrow (Gerhard Jannink)

Gerhard Jannink doet onderzoek naar de invloed van de maan en planeten op de plantengroei. Deze invloed is veel groter dan men in eerste instantie denkt. De positie van de hemellichamen bepaalt of er een vroeg of een laat voor- of najaar komt. Door proeven te doen met het uitzaaien van planten probeer ik deze groeiritmen te voorspellen. Degroeiritmen wanneer je moet zaaien zijn erg belangrijk om te weten, zodat je een gezonder gewas kunt verbouwen en minder bestrijdingsmiddelen nodig hebt.

Centraal staat voor Jannink het boek Agriculture of-tomorrow. In dit boek beschrijft ze de invloed van de maan en ze ontdekt dat het voorjaar in de grond al vroeger begint dan boven de grond en dat het groeiseizoen niet synchroon loopt met het zonnejaar.

Gerhard Jannink bracht de teerput van vasse weer op de politieke agenda en zorgde ervoor dat deze nu eindelijk wordt gesaneerd.

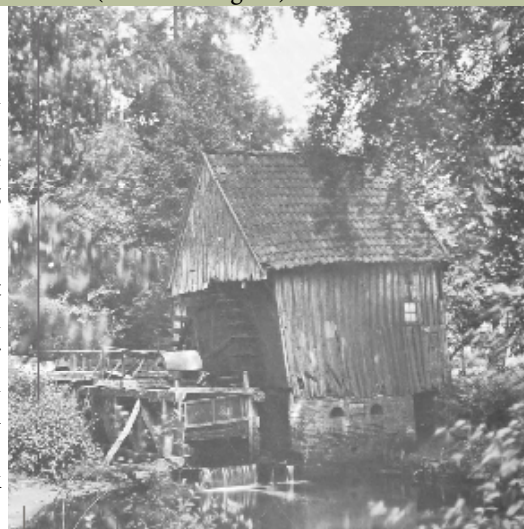

De watermolens van klooster Sibculo (Herman Hagens)

Uit 'MOLENS, MULDER, MEESTERS'

Bij verschillende molens, met name bij kloosters en kastelen, bevond zich een complex vijvers voor de visteelt, iets wat voor kloosters met hun strenge vastenregels zeker een vereiste was. Mooie voorbeelden geven de kaarten van de Gammelker molen, gem. Weerselo te zien; zo ook van de molen te Mariënberg bij Hardenberg, die aan het klooster Sibculo behoorde.

In 1641 werd door De Staten van Overijssel besloten, dat de watermolen bij het klooster zelf niet mocht worden hersteld en nu moesten de kloosterboeren van Balderhaar en de Striepe, die tot dusver op deze waren aangewezen, verder naar de watermolen van Mariënberg. Naast de talloze, vaak zeer kostbare herstellingen was de watertoevoer Michaeen bron van aanhoudende zorg. Er ging vrijwel geen jaar voorbij, of de vaart vanaf Sibculo moest worden geruimd. Voor dit werk werden steeds de kloosterboeren, die te Vriezenveen woonden, opgeroepen, soms ook die van Balderhaar. Het schijnt, dat bij voortgaande ontginning van de bovengenoemde gronden het waterprobleem steeds groter werd, daar toenemende aanvoer van zand de bedding steeds weer verstopte. Volgens overlevering bij omwonenden is dit ook de reden geweest voor het uiteindelijk verdwijnen van de molen in Mariënberg, waar ook al vroeg een windmolen in de nabijheid was gebouwd.

Geesterense bovenste molen uit 1338. 1½ eeuw later vinden we in een verklaring van prior en convent in "Zijbekeloe dat zij aan Roeloff van Bevervoerde levenslang schuldig zijn elk jaar op St. Maarten 25 Rijnse guldens als herenpacht te betalen". Afgebroken in 30-er jaren van de vorige eeuw.

FANTASIE TEKENING KLOOSTERMOLEN

Speciaal voor deze dag heeft Herman Hagens een fantasie tekening gemaakt van de kloostermolen in Sibculo. Op grond van geschriften en vergelijkbare watermolens kon Herman Hagens het ontwerp maken. De molen lijkt veel op die van de voormalige bovenste molen in Geesteren, zoals hierboven is afgebeeld. Wanneer de watermolen in Sibculo is gebouwd is niet bekend, vermoedelijk midden 15de eeuw. Watermolens waren een belangrijke inkomsten bron voor kloosters en kerken. Aan te nemen is dat kort na het besluit uit 1641 om de molen niet meer herstellen deze werd afgebroken.

MOLENS, MULDER, MEESTERS

Herman Hagens schreef in 1979 het meer dan 500

pagina's tellende boek 'MOLENS, MEESTERS, MULDER' over alle watermolens in Overijssel en Gelderse achterhoek. Dit boek is al lang geleden uitverkocht maar zal binnenkort als E-Book beschikbaar komen met nieuwe aanvullingen en hoogwaardige foto's. Meer info op www.senna-ict.nl

Stichting Klooster Sibculo

De Stichting Klooster Sibculo is in 2004 opgericht naar aanleiding van de expositie 'Zichtbaar Verleden', in 2003 gehouden ter gelegenheid van het 750-jarig bestaan van Sibculo. Hierbij kwamen zoveel positieve reacties naar voren, dat besloten is tot oprichting van de Stichting Klooster Sibculo.

Doelstellingen

Het ontwikkelen van plannen in overleg met de eigenaar van het kloosterterrein om de kloosterrestanten van het Cisterciënzerklooster Galilaea Maior, dat in 1406 in Sibculo gesticht is, op enigerlei wijze zichtbaar te maken, en deze voor het nageslacht veilig te tellen. Het bestuderen van de geschiedenis van het klooster Sibculo in samenhang met de ontwikkeling van het kloosterwezen in Europa. Het creëren van een ruimte waarin een permanente expositie gehouden kan worden over de geschiedenis van het klooster Sibculo met haar invloed op de wijde omgeving. Het opbouwen van een eigen collectie aangaande het Cisterciënzerklooster Galilaea Maior. Wij trachten deze doelen onder meer te verwezenlijken door:

Het geven van voorlichting d.m.v. exposities, lezingen en publicaties.

Het voeren van overleg met de eigenaar van het kloosterterrein, met plaatselijke organisaties, de gemeente Hardenberg, de provincie Overijssel, andere organisaties en overheden op Nederlands en Europees niveau.

Het verwerven van bijdragen uit fondsen en van andere subsidieverstrekkingen.

Info

website: www.kloostersibculo.nl e-mail: info@kloostersibculo.nl facebook: www.facebook.com/sibculo

Twitter: www.twitter.com/kloostersibculo